

A Quinta. Astrologi meridianum digniorem prædicant horizonte, cū diei ini-
tium faciunt in ipso meridiano, & non in horizonte orientali aut occidentali,
& hoc non sine causa, quia dies à medio die inchoatur. Verum diei uaria fuit
apud diuersas gentes inceptio, de qua Plini. lib. 2. ca. 79. in ueteri, in nouo cap. **Plinius:**
77. Ipsum (inquit) diem alij aliter obseruauere, Babylonij inter duos solis exor-
tus, Athenienses inter duos solis occasus. Umbri à meridiè in meridiem, uul-
gus omne à luce ad tenebras. Sacerdotes Romani, & qui diem diffinire ciuilē.
Item Aegyptij & Hipparchus à mediâ nocte in mediâ. Eandem ferè sententi-
am habet Macro. libro primo Satur. ca. 2. de die & uario modo distinguendi di-
em & noctem. Accedit Aul. Gel. lib. 3. ca. 2. hi tres habent ferè unam & confimi-
lem sententiã, legito.

Sexta. Meridiani circuli sunt accommodi, utiles immo necessarij rebus Ge-
ographicis. Nam in his supputatur omnium regionum, prouinciarum, insu-
larum, fluminum, montium, urbium, oppidorum &c. longitudo. Geographiã
enim principaliter uersatur circa res duas, altera appellatur longitudo, altera
latitudo. Plura de his alibi in commentarijs nostris in Ptolemæum.

DE LACTEO CIRCVLO.

B **O**bliquus etiam est & Lacteus circulus. Hic itaq; supra tropicos obliqua-
tus cernitur. Constat autē ex tenui nebulosa substantia. Vnus certe cœ-
lestium circulorum cōspicius, nec certa latitudine definitus, sed aliqua sui par-
telatiore, aliqua angustiore. Quo minus quidem in plerasq; sphæras ad scribi
solet. Est autem unus è numero maximorum circulorum, quippe cum ma-
ximi circuli in sphæris dicantur, quibus idem centrum cum sphæra est. Sunt
porrò maximi circuli septem, Aequator, Signifer. Qui per mediã signa ducit.
Qui per polos ducitur, Cuiusq; habitationis horizon, Meridianus, Lacteus.

TEXTVS
PROCLI.

C **S**upra capite de circulis sphærae auctor mentionē fecit de Lacteo circulo in
§. finali qui incipit. Porrò hos circulos, ubi in fine adiungit. Sensu enī unus
lacteus discerni in cœlo potest, reliqui omnes ratione, hoc capite de eodem de-
terminat. Et diuiditur in tres partes. In prima lacteum describit aut notificat. In
secunda, quæ inchoat. Est autem unus, docet ipse illum ipsum esse de maximis
circulis. In tertiã cuius initium est ibi. Sunt porrò &c. numerat maximos circu-
los scilicet septem.

STOEFLERĪ
INTERPRE-
Continuatio.
Diuisio capitij

Principē contuendum, scriptores de hoc circulo sunt hi, Aristoteles primo
meteor. Ptole. Phelu. dict. 8. alma. ca. 2. Aratus in Phœnomenis. Ruffus Festus
paraphrastes Arati, Cicero in fragmento Arati.

Scriptores de
Lacteo.

Marcus Mani. lib. primo cap. 9. de zodiaco & Lacteo circulo.

Hyginus libro secundo & quarto. Plinius libro 18. capitulo 29.

Tullius libro de re pu. unde Scipionis somnium excerptum est.

Macrobius commentariorum suorum libro primo in som. Scipionis.

Ouidius libro primo meta. fab. 6.

Et mediæ ætatis Albertus magnus, Sueuus, libro secūdo meteo. tracta. 2. ca.
3. 4. 56. Et in abbreviatis Alma. libro 8.

Recentiores. Ioannes à monte re. libro Epito. 8. propositione prima.

Georgius ualla libro 16. & astronomiæ primo capitulo primo.

Et ut authorem nostrum clariorem faceremus libuit non nullas memorato-

Mar. Mani.
Hyginus.
Plinius.
Tullius.
Macrobius.
Ouidius.
Alber. Mag.
Io. à Re. moit.
Geor. Vallæ

rum sententia hic annectere, & primo Mar. Mani. De Lacteo cir. sic canentis.

Alter in aduersum positas succedit ad arctos
 Et paulum à boreæ gyro sua fila reducit
 Transiitq; inuersæ per sydera Cassiopeæ.
 Inde per obliquum descendens tangit Olorem.
 Aestiuosq; secat finis, aquilamq; supinam.
 Temporaq; æquantem gyrum, zonamq; ferentem
 Solis equos, intra caudam qua Scorpius ardet.
 Extremamq; Sagittarij, leuam, atque sagittam.
 Inde suos sinuat flexus per crura pedesq;
 Centauri alterius, rursusq; ascendere cœlum
 Incipit, argiuamq; ratem per aplustria summa.
 Et medium mundi gyrum, geminosq; per imum,
 Signa secat, subit Heniochum, teq; unde profectus
 Cassiopea petens super ipsum Persea transit.
 Orbemq; ex illa cœptum concludit in illa.
 Trisq; secat medios gyros, & signa ferentem
 Partibus è binis, quoties præciditur ipse.
 Nec quærendus erit, uisus incurrit in ipsos
 Sponte sua, secq; ipse docet, cogitq; notari.
 Namq; in cœruleo candens nitet orbita mundo.

Sat est.

Secunda, est Ouidij, in hæc uerba.

Est uia sublimis cœlo manifesta sereno
 (Lactea nomen habet) candore notabilis ipso.

Hac iter est superis ad magni regna tonantis.

Regalemq; domum.

Tertia est Macrobij ex Som. Sci. De Lacteo orbe sic scribentis. Erat autem
 is splendidissimo candore inter flammæ circulus elucens, quem uos (ut à Graijs
 accepistis) orbem Lacteam nuncupatis. Orbis hic idem quod circus in Lactei
 appellatione significat. Est autem Lacteus unus è circulis, qui ambiunt cœ-
 lum. Et post pauca, Solus ex omnibus hic subiectus est oculis, cæteris circulis
 magis cogitatione quàm uisu comprehendendis &c.

Secundo loco, huius circuli uaria nomina notabimus, quem Ptolemeus Phelu.
 Dict. 8. ca. 2. uocat Maïarati. Inquit enim eius tralator. Caput secundum, de mo-
 do orbis Lactei, nominati Maïarati, id est, area quæ mouetur. Alius codex ha-
 bet, i. area quæ mouetur. Sic etiam legimus apud Alber. Mag. ca. 1. in hæc uer-
 ba. Incipiamus ergo nunc cōsiderationes facere de Galaxia, quæ idem est quod
 uia Lactea siue alba, quæ Arabice dicitur Maïarati, quod interpretatur arca, quæ
 mouetur. Nominatur præterea Galaxia circulus siue circus lacteus, Orbis
 lacteus, zona lactea, Orbita lactea.

Vocabulorum expositio hæc est, Maïarati Arabice (ut credo) appellatur, &
 interpretatur Area quæ mouetur, id est, Platea quæ ad motum firmamenti mo-
 uetur. Area quasi ardore solis facta. Inter causas sanè Lactei circuli quæ apud
 authores recensentur, una est, quæ fabulam sapit. De qua Alber. supra cap. 2.
 Quam Marcus Mani. ubi supra paucis metris absoluit, his.

An melius manet illa fides per secula prisca
 Illac Solis equos diuersis curribus isse.
 Atque aliam triuisse uiam, longumq; per æuum
 Exustas sedes, incoctaq; sydera flammis
 Cœruleam uerso speciem mutasse colore
 Infusumq; loco cinerem, mundumq; sepultura.

In alio

Nomina Lactei circuli.

Nominum interpretatio.

A In alio codice lego Maifarati, i. arca quæ mouetur. In Lacteo, n. circulo plurimæ sunt stellæ minutissime, ut Alber. ca. 5. supra testat, causantes in oculis insipientiũ colorem album seu Lacteũ. Hæc aut stellæ in Lacteo circulo, ut in arca arcent & continentur, ideo non inepte dicit arca, ad hoc pulchre accedit Mar. Mani. An maior densa stellarum turba corona
(ni, ubi supra. Sic. Contexit flammæ & crasso lumine candet.

Et fulgore nitet collato clarior orbis.

Galaxia præterea græcũ est uocabulũ γάλα. n. Græce significat lac. Est aut æquiuocum. Galaxia gēma est quæ & Galactites siue Galaricides noĩatur, ad colorem, n. lactis tendit. De qua Pli. lib. 37. ca. 10. De quibusdã gēmis per alphabeti ordinẽ, quem lege. Vbera lactantis collo colligatus replet. Discordias cõciliat. Qui secũ portauerit, & regẽ, aut aliũ offenderit, statim placabit. Galaxia ad nostrũ propositũ circulus est cœlestis, nomen usitatũ apud Aristotelẽ & Alber. Ma. à γάλα, τος græco tractũ, ob colorem albũ uel lacteũ, quem mortalibus ostendit. Reliquæ nomenclaturæ oēs supra noĩatæ latinæ sunt, quare transeo.

Tertio loco. Lacteus circulus sic diffiniri potest. Circulus est obliquus stellati orbis, albicans, sensui apparens, latitudine & colore inæqualis. Hæc diffinitio aut descriptio partim sumpta est ex textu Procli, partim ex Ptole. Est, n. obliquus, i. curuus, flexuosus, quod chartæ & organũ astraria satis indicant, & noctu cœlo sereno uisus facile cõsiderat & concludit. Est etiã obliquus, ut dicit author, quia supra tropicos obliquatus cernit, nõ .n. eis insidet ad angulos rectos sed obliquos. Quod subdit, stellati orbis, explodunt uariæ opinioniones de hoc circulo, quarũ nonnullæ fabulosæ, aliquæ erroneæ censent, de quibus in sequentibus. Subiectũ sanè & materia Lactei orbis est pars orbis stellati, de quo etiã in subditis lucidius dicemus. Additur, albicans, i. aliquantulũ oculo albus apparens, quocirca appellat uia Lactea siue alba, lacteus orbis & c. Lactis enĩ colorem, ut plurimũ, imitari uidetur. Rursus addit, sensui apparens, in confesso est omniũ, inter cœlestes circulos oēs, dumtaxat Lacteũ uisui apparere. Hoc docuit Proclus supra ca. De circulis sphærę. Idẽ præsentī capite, cũ inquit. Vnus certe cœlestiũ circulorum cõspiciuus. Idem supra Mar. Mani. Idem Ouidius supra. Idem Macro, ubi supra habuimus. Solus ex omnibus hic subiectus est oculis & c. Accedit Ruffus Festus his metris.

B Sydera, candentis speciem supinspice lactis Cõcelebrat nostro sic Baltheus ore notat, Protendi cœlo, color olli nomen abortu Nõ isti forma similis, similisue colore. Primigeno statuit, se zonam Græcia solers. Demũ adijcitur latitudine & colore inæqualis. Hæc particula facilis est & ex cõmentarijs Ptolemęi aut Ioan. à mon. Re. elici potest, haud quaquã, n. eandem seruat latitudinẽ. In una quidẽ parte latior, amplior, & extensior est, in alia strictior & angustior, aut arctior. Strictior (gratia exempli) circa Casiopeiã, latior ad Heniochũ & Geminos, Angustior circa Centaurũ, amplior circa Sagittariũ & c. Sic apparens coloris dissimilis cernit. In aliquibus, n. eius partibus est rara, in aliquibus parũ apparet, in aliquibus densior siue lucidior. In exemplis. Lacteus is circulus cõprehendit Casiopeiã, ubi partes extreme densiores uidentur partibus medijs. Ramus in quo cõtinentur tres spondyles Scorpĩ plurimũ habet raritatis, circa spondyles tamẽ paulo densior. Et pars quæ hastulã sagittæ Sagittarij cõtinet, spissã est admodũ. Item ramus ad rostrũ Gallinæ procedens cũ angustia, multã habet raritatẽ adeo ut puteĩ interruptio apud rostrũ, postea circa pectus gallinæ amplior atq; densior. Sed quid in his moror? nox serena certiorẽ te faciet. Ptole. etiã scripta cõsulito. Quarto loco contuendũ. De hoc Lacteo multi inter se diuersa senserũt, causasq; eius, alij fabulosas, naturales alij protulerũt. De utrisq; paucis dicemus & primũ de fabulosis. Quarũ primã recitat Alber. M. c. 2. in hæc uerba. Fuerunt quidã qui dixerũt, qd Sol mouebat aliqñ in loco illo, & suo lumine

Ruffus Festus.

C Opiniones uariæ de Lacteo. Geminæ causę fabulosæ & naturales.

Causa ex Solis
combustione,

& colore combussit orbem in loco illo. Combustum enim, præcipue si terrestre sit, album efficitur, sicut patet in calce, & ideo Sol sua combustionione impressit in orbe hoc uestigium quod uocatur Galaxia. Dico autem quod iste sermo est erroneus, quia si ita esset ut dicunt, tunc similis causa similem relinqueret effectum. Sol enim mouetur nunc per zodiacum sub linea quæ dicitur ecliptica quæ est in meridie signorum, ergo per totum orbem signorum deberet apparere tale uestigium ex combustionione Solis, quod non uidemus, quia Galaxia non apparet secundum orientem signorum in zodiaco, sed potius intersecat orbem signorum. Et infra, & egreditur uersus utrumque polorum.

Adhuc, sicut probatum est in cælo & mundo, orbis in nulla parte recipit impressiones peregrinas, quæ aliquid uariant in esse suo. Combustio autem & albedo relicta ex ipsa impressione peregrina, non contingit nisi corpori passibili & alterabili igitur Galaxia non est combustio à Sole. Est enim orbis per hoc quod est incorruptibilis, inalterabilis, semotus à natura quatuor elementorum, & à causis inferiorum, uegetabilium & generatiua animalium, & ideo impressio corporis passibilis in eo fieri non potest. Fuit autem hæc opinio, ut puto, Pythagoræ, qui dixit terram moueri, & cælum stare & comburi à Sole. Hucusque Albertus, Cui alludit Mar. Mani, supra in metris.

An melius manet illa fides &c.

Causa Iunonis
lac,

Secunda causa fabulosa est quod Iuno uxor & soror Iouis ex mamillis emisit lac copiosum quo in orbe pinxit circulum & inde Lactei nomen assumpsisse. De qua Mani, supra sic canit:

Nec mihi cælanda est fama uulgata uetustas
Mollior è niueo lactis fluxisse liquorem
Pectore reginæ diuum, cælumque liquore
Infecisse suo, quapropter Lacteus orbis
Dicitur, & nomen causa descendit ab ipsa.

Tertia causa,
quod ibi est sedes
uirorum for.

Tertiam deinde fabulam sapiens per longum tractat Mar. Mani, supra lib. 1. cap. 9. Quæ opinio uult quod animæ uirorum fortium, magnanimorum, iustorum corporibus exutis habitent in eo orbe, & enumerat plures uiros Græcos, Romanos &c. per metra ferè 40. ex quibus hæc apponere libuit.

An fortes animæ, dignataque nomina cælo,
Corporibus resoluta suis, terra eque remissa,
Huc migrant ex orbe, suumque habitantia cælum,
Aethereos uiuunt annos, mundoque fruuntur.
Atque hic Aeacides, hic & ueneramur Atrides
Et omissis pluribus subdit.

Altius ætherei qua candet circulus orbis
Illa Deum sedes, hæc illa proxima diuum.
Qui uirtute sua similes uestigia tangunt.

Quarta quod sit
uia ad cælum.

Quartam demum fab. scripsit Ouidius supra.
Est uia sublimis cælo &c.

Sensus allego-
ricus.

Hæ causæ iam recitatæ mythologiæ, id est, sermonem aut ratioeinationem fabularum præ se ferunt, quibus tamen mysteria aut arcana quædam non aspernanda teguntur. Missis autem tribus, quartam Ouidianam per allegoriam ut cuncte enucleabo. In huius sanè fabulæ carminibus poëta Ioui multa ingeniosissime tribuit, quæ nos deo opti. maxi. cōcedimus. Iouem enim patrem dominumque deorum, regem cæli, sedentem in throno eburneo &c. esse uoluere ueteres quem nos deum opti. max. regem regum & dominum dominantium esse cōfitemur. Cui cælum, ipso attestante, thronus est, Esai, 66. Cælum mihi sedes est, de quo Io.

Apo.

A Apo. 21. dixit. Qui sedebat in throno, ad quem est uia sublimis, ardua & difficilis Via beatitudinis.
 lis &c. Viam ad aeternam beatitudinem rectissime theologi innocentiam, testimonio regij prophetae posuere: Qui uiam ad caelum (inquiens) interrogat. Psal. 23. Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Quaesito satisfaciens uerissime, subiungit. Innocens manibus & mundo corde. Et annexit. Hic accipiet benedictionem a Domino, & misericordiam a Deo salutari suo. Similis est sententia Psal. 14. haec. Domine quis habitabit in tabernaculo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur stitiam. Hanc, ad caelestis aulae praemia innocentiae, uiam Ouidius tetigit.

Est uia sublimis, caelo manifesta sereno

(Lactea nomen habet) candore notabilis ipso.

Si uerborum uim animaduuerterimus, multa nostrae fidei consentanea reperire poterimus. (Est uia sublimis.) Altissima namque & difficilis est uirtutis, qua iter est ad caelum, uia. Infallibilis ueritatis testimonio Matth. 7. Arcta est uia, quae ducit ad uitam, & pauci ingrediuntur per eam. Huius uiae difficultatem, pulchre describit Hesiodus uetus poeta, his carminibus.

Virtutem posuere dei sudore parandam.

B Arduus est ad eam longusque per ardua callis:

Asper & est primum, sed ubi alta cacumina tanges,

Fit facilis, quae dura prius fuit, inelyta uirtus.

Nihilo minus & si difficilis. Caelo tamen manifesta sereno. Quid enim homini secundum rectae dictamen rationis uiuenti, uirtute (ad quam natura inclinatus sumus) manifestius esse potest? Caelo igitur sereno, intellectu prudentia regulato, non dictaminis erronei obnubilatione obtenebrato, Virtus est manifestissima.

Matthaeus:
Vita uia & uirtus.
Virtus hominis manifesta.

Nam quemadmodum in luce omnia facillime cognoscuntur, in tenebris autem nec uidemus, nec quod ambulemus cognoscimus: Ita uirtutes, quae arma lucis a Paulo ad Roma. 13. uocantur, intellectum eleuant in splendorem lucis aeternae. Virtuoso enim omnia in luce clarescunt, Ouidij testimonio.

(Lactea nomen habet) candore notabilis ipso

Hac iter est superis, ad magni tecta tonantis.

Et recte. Nihil siquidem coinquinatum intrabit in regnum caelorum. Apo. 21.

Ambulant enim albis stolis amicti. Ioan. Apo. 3. attestante. Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Satis nunc est pro his metris Ouidij.

C Ad causas naturales Lactei uenio, quae etiam sunt plures, ut apud Alber. & Causae naturales Lactei.
 Macrobo. colligi potest.

Theophrastus Lacteam dixit esse compagem: quia de duobus hemisphaeris caeli sphaera solidata est. Et ideo ubi ore utraque conueniant, naturalem claritatem uideri. De hac loquitur etiam Mar. Manilius.

An coeat mundus, duplicisque extrema cauernae

Conueniant, caeli que oras & sidera tangant:

Perque ipsos iungat noxius manifesta cicatrix

Fissuram faciens mundi, stipatus & orbis

Aeriam in nebulam clara compagine uersus.

Verum haec Theophr. causa ab omnibus, qui mundi ponunt principium, eliditur. Gene. 1. cap. legimus. In principio creauit Deus caelum & terram. Non dixit Moyses, Creauit deus hemisphaeria, quodam bitumine conglutinanda. Et Gen. 2. Perfecti sunt caeli & terra. Et in Psal. Dei Perfecta sunt opera. Et Dionysius Areopa. Optimi est optima facere. Et Tullius, De uniuersitate. Quandoquidem neque mundo quicquam pulchrius, neque eius aedificatore praestantius. Et idem, Hanc igitur habuit rationem effector mundi, molitorumque deus, ut unum opus

totum atq; perfectum ex omnibus totis & perfectis absolueretur, quod omni morbo senitiue careret. Formam aut & maxime sibi cognatam & decoram dedit: Et post pauca. Hunc ea forma figurauit, qua omnes reliquae formae includuntur, & globosus est fabricatus. Quod $\sigma\phi\alpha\sigma\phi\delta\epsilon\iota\varsigma$ Graeci uocant &c.

Secunda est
Diodori.

Diodorus ignem esse dixit densae coeretæque naturæ, in unam curui limitis semitam, discretionem mundanæ fabricæ coaceruante, concretum. Et ideo uisum intuentis admittere, reliquo igne cœlesti lucem suam, nimia subtilitate diffusam, non subiacente conspectui.

Lacteus, nō est
ex igne

Confutatio
Alexander
Algazel.
Auicenna.

Hæc reprobatur Alber. ubi supra ca. 6. his uerbis. Dicit Alexander & plurimi philosophi, ignis in sua sphaera non lucet. Vnde Algazel in physica sua, ubi loquitur de impressionibus in alto generatis, ponens uerba Auicennæ dicit sic. Ignis non est nisi una tunica ignea, nec habet lumen, sicut nec aër, sed est subtilior eo. Si enim haberet lumen prohiberet uideri stellas in nocte & faceret lumen super terram, sicut ignes accensi.

Quod etiam uidetur ex hoc, quod omne lucens tegit corpora quæ post se sunt, siue sit lucens cœlestis, sicut stella, siue sit ignis, sicut flamma. Ignis autem in sua sphaera non tegit nobis corpora cœlestia. Ergo non lucet.

Adhuc autem, sicut dicit Auicenna, nō lucet aliquid nisi spissum. Vnde aër propter sui raritatem, licet in se habeat lumen, non tamen lucet, ita quod illuminet & terminet uisum sicut facit lucens: Ergo multo minus lucet & terminat uisum ignis in sua sphaera, qui multo est rarior. Ergo ignis nihil continebit lucis, aut

Adhæc orbis non in locis stellarum magis sunt de natura lucis (reflectit, quam ignis, & tamen non continent lucem. Ergo nec ignis.

Ignis in se non
lucet.

Adhæc in inferioribus non uidemus ignem lucere: Nisi in materia aliena, sicut in carbone, quæ est fumus, eo quod ipsa materia spissa est &c. Ex omnibus his constat, quod cum ignis in se purissimus sit, & tantæ raritatis, quod nō potest esse maior in materia elementari. Propter quod dicitur ignis subtilissimi corporis specie, ab Aristotele. Et signum huius ad sensum receptum est in Astrologia. Si enim luceret, tunc dissiparet umbram terræ & impediret, quod nō ueniret ad orbem Lunæ. Cum ergo nulla sit causa eclipsis Lunæ, nisi quod Luna transit per umbram terræ profundius, ut altius contingeret, quod Luna nunquam eclipsari posset, quod falsum est: Ergo ignis in sua sphaera non lucet. Et ideo dicit Alexander, quod accidit igni lucere egredienti extra proprium locum: sicut etiam accidit aquæ congelari.

Tertia est Possidonij.

Possidonius ait. Lacteus esse caloris syderei infusionem, quam ideo aduersa zodiaco curuitas obliquauit, ut quoniam Sol nunquam zodiaci excedendo terminos, expertem feruoris sui partem cœli reliquam deserebat, hic circulus à uia solis in obliquum recedens, uniuersitatem flexu calido temperaret.

Lacteus nō est
è sydereo calore.

Et si Macrobius asserat diffinitioni Possidonij plurimum consensus accedere, ego tamen minime. Soli enim ab omnibus attribuitur principaliter calor diffusio, cuius diminutio fit aut augmentatio secundum eiusdem accessum & recessum, & iuxta radiorum aliam & aliam ineidentiam. Si igitur Lacteus circulus, secundum Possidonij positionem, suppleret uicem Solis, & ea propter obliquatus à zodiaco uersus utrosque polos, calefaciendo eas terræ partes à Sole longe distantes, ut sunt partes uicinæ utrisque polis, deberet utique non esse tantus rigor frigiditatis in his partibus, cuius oppositum docet experientia. Immo hi qui ibi habitant, deberent habere continuum calorem, ex eo quod in 24. horis Lacteus sine omni uariatione, bis accedit ad capita eorum. Quare positionem Possidonij fragilem posthabeo.

Albertus

A Albertus Ma. alias recitat opiniones. Primā (ca. 3.) eorum qui dixerunt, Galaxiam esse reflexionem luminis Solis in quibusdam stellis: Eius hæc sunt uerba. Illi autem qui imitabantur Anaxagoram & Democritum dixerunt, quod Galaxia est lumen mutuatum à Sole quibusdam stellis: Et hoc dicitur tunc lumen istarum stellarum. Ponunt enim isti, quod radius Solis non incidit omnibus stellis, sed potius propter terræ interpositionem retrahitur à quibusdā. Et ideo cum occidit, in occasu retrahitur ab his quæ sibi opponuntur, & non consequitur eas: sed incidit quibusdam non tantum à sole distantibus. Et ubi incidit, in circuitu lumen diffunditur. Sicut quando radius Solis uenit per fenestrā & incidit in terram, lumen à radio diffunditur in circuitu illius terræ, & incidit radius ita, quod efficiat luminosa. Ita & circa stellas quibus incidit radius Solis, in circuitu cœli diffunditur lumen radiosum, & illuminat partes orbis in circuitu istarum stellarum. Et illud lumen uocatur Galaxia, quod fit ex lumine appropinquante istis stellis.

Quarta est
Anaxagoræ &
Democriti.

Hæc autem positio uidetur supponere, quod terra sit maior Sole, secundum uulgi opinionem, quia aliter radicem non haberet: Tunc enim umbra terræ esset tendens in latum *, & impediret quasdam stellas, Soli oppositas, à consequutione radij solaris, & quasdam non impediret.

* Atq; ita Calathoides.

B Dico autem iterum quod illud stare non potest. Quia si Galaxia esset lumen diffusum, in loco ubi terminantur radij Solis, ad quas stellas partium orbis minus distantes quam sit dimidius orbis, tunc cum recedit Sol de loco ad locum, recedit etiam illud lumen diffusum de loco ad locum: Ergo Galaxia non staret in loco uno, sed mutaretur de loco ad locum. Et hoc non uidemus, cum semper sit super Sagittarium & circa partem Geminarum, ubi interfecat zodiacum.

Confutatio

Adhuc autem signatio de falsitate huius sermonis, per id quod proponit in scientia Astronomica de mensura quantitatis Solis & terræ: ubi probatum est, quod Sol est maior terra. Et infra. Sed cum ita sit quod luminare maius opponitur corpori minori opaco, radij luminaris interfecant se, post umbram opaci, & illuminant quicquid est post umbram: quæ, quia minus est opacum quam luminosum, tendit in acutum. Compertum autem est per rationes geometricas, quod umbra terræ non porrigitur nisi usque ad spheram Mercurij. Ergo radius Solis consequitur omnes stellas quæ sunt in sphaera Mercurij & supra. Ergo non retrahitur à quibusdā, nec in loco ubi incidit diffunditur lumen, quod sit Galaxia.

Quinta opi.

De hoc Ptole. lib 5. Alma.

C Præterea Alber. cap. 4. aliam adducit opinionem eorum, qui dixerunt, Galaxiam esse lumen reflexum ab aere. Inquit. Fuerunt autem alij qui dixerunt, quod Galaxia est lumen quod redditur orbi stellato, reflexum in ipsum, ab aere humido, qui est sub ipso. Et huius simile ponunt in speculo, quia sicut nos uidemus, quod facies illuminata imprimitur speculo opposito, & propter hoc quod speculum est tersum & politum, reflectitur in faciem aspicientis. Ita lumen stellarum orbis imprimitur aeri humido, qui est sub ipso, & quia corpus humidum reflectere habet formas sibi impressas: ergo aer iste reddit lumen stellarum orbi stellato. Sicut apparet cum radius incidit in uas cum aqua, tunc enim statim reflectitur ex opposito in parietem &c.

Imago speculi
quomodo ab
homine procedat.

Dico, quod iste sermo eorum est error. Quia nos uidemus, quod lumen repercussum à speculo, aut à superficie corporis humidæ, super quod incidit radius luminosi, semper repercutitur ad oppositum: Sicut apparet de radio incidente in uas aquæ: Repercutitur enim in oppositum radij solaris: & illud repercussum mouetur secundum motum superficie speculi uel aquæ, quæ repercutit lumen. Si autem superficies corporis reflectentis radiū incidentem quiescit, ad

Confutatio.

huc tamen repercussum mouetur ad motum luminosi corporis, à quo incidit radius, eo quòd semper est ex opposito. Ergo si Galaxia tale lumen est, tunc ad motum aëris reflectentis debet moueri, & etiam ad motum stellarum, à quibus incidit lumen primo: ut sit semper ex opposito ipsorum reflexum ab aëre: & hoc non uidemus. Quia Galaxiam uidemus in uno loco semper, etiam si à centenis locis inspiciamus eam, quia nunquam recedit à loco suo.

Sexta opi. & uera.

Ultima opinio aut causa Lactei, est Ptolemæi ubi supra, Alberti Mag. ca. 5. de Galaxia secundum ueritatem, ubi sic scriptum reliquit. Dicamus nunc quid est Galaxia secundum ueritatem. Nihil aliud autem est Galaxia, nisi multæ stellæ paruæ quasi cõtiguæ, in illo loco orbis: In quibus diffunditur lumen solis, & ideo uidetur quasi circulus albescens quasi fumus. Et post pauca. Sunt etiã inter eas quædã magnæ stellæ intermixtæ, quæ distinctæ uidentur. Et cum lumen illarum stellarum cum lumine in eis diffuso procedit, ex illo loco orbis inflamato & ignito sine obstaculo, uidentur lumen oblongum. Dicitur autem orbis inflammatus & ignitus non essentialiter, sed ab effectu: quia inflammat & ignit. Illæ autem stellæ fixæ sunt in orbe. Ita, quòd quædã quasi tangunt aliquas & suscipiunt splendorem à sole, & insuper lumen earum in se diffunditur, & ab una in alteram diffusum cõtinuatur. Et hæc est causa quare Galaxia uidetur in uno loco orbis octaui non recedens ab eo, præcipue quia in eisdem imaginibus semper uidetur. Venit enim à pedibus Geminorum, & regyrat per principiũ Sagittarij in Geminos.

Orbis inflammatus.

Vnde licet mutet spatium, sicut & cæteræ stellæ fixæ, non tamen mutat imagines zodiaci. Hactenus Alb. Hanc causam pulchre canit Mar. Ma. An maior &c.

Lege supra pag. 69. F. Causa efficiens Lactei.

Demum nec id prætereundum censeo, si queritur quæ sit Galaxiæ causa efficiens, & quæ causa materialis, sicut subiectum. Respondet Alber. ca. 6. & ultimo de Galaxia his uerbis. Causa eius efficiens, sunt in parte stellæ multæ paruæ, quæ sunt in primo loco, & habent insertas magnas distinctas: & illæ diffundunt lumen suum super spatium in illa parte orbis. Alia pars huius causæ efficientis, est radius solis, incidens istis stellis quasi contiguis. Causa autem materialis, sicut subiectum, est pars illa orbis quæ spissior est, & ideo retinens & repræsentans lumen Solis & stellarum & terminans uisum, per eundem modum, quo stellæ retinent lumen & repræsentant & uisum terminant.

Causa materialis.

De motu Galaxiæ.

Et compertum est probatione astronomica, quòd circulus Galaxiæ mouetur motu stellarum fixarum, hoc est in 100. annis uno gradu. Qui est motus stellarum fixarum.

Secunda pars huius capi.

Hactenus de parte prima huius capituli. Accedo nunc ad secundam, quæ incipit in uerbo. Est autem unus de numero maximorum circulorum. Author recenset Lacteam inter circulos maximos sphaeræ. De circulis maioribus aut maximis & minoribus dixit Proclus supra cap. de circulis sphaeræ. Et nos fusius in cõmentario isthoc: Ad ea loca lectorem remitto.

Supra pag. 13. A.

Tertia pars huius capi.

Sequitur pars tertia & ultima huius capituli, in uersiculo. Sunt porro maximi &c. Author numerat septem circulos maximos, quos nos usitatò maiores appellamus. De æquatore circulo facile omnium principie supra diximus. De signifero supra capite, de signifero: Et in cõmentis. De duobus coloris cap. de coloris & in cõmentis. De horizonte ca. de horizonte. De meridiano, cap. de circulis meridianis. De Lacteo præsentis capite: & isthoc in cõmentario.

Pag. 13. B. & sequentibus

DE QVINQVE ZONIS.

TEXTVS PROCLI.

Totius terræ superficies sphaerica est, & diuiditur in zonas quinque. Ex quibus duæ sunt, quæ circa polos describuntur. Frigidæ dictæ, quòd maxime absunt